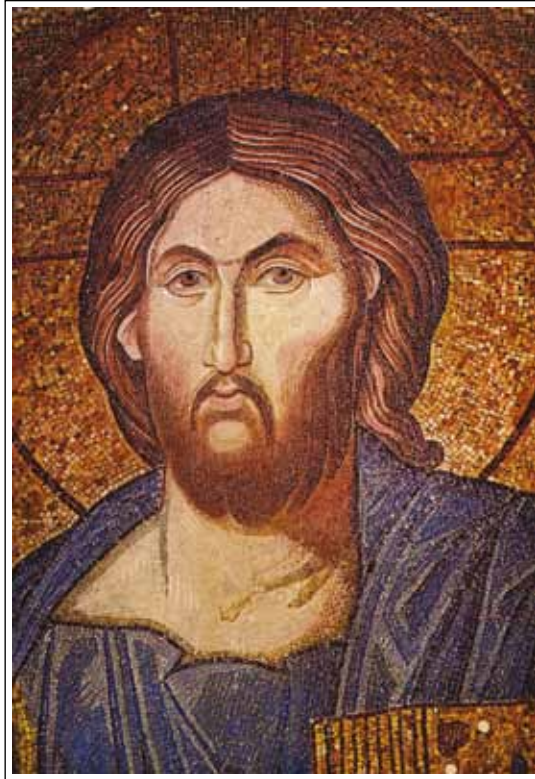

Βαίγγωρη

ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

ΕΤΟΣ ΙΖ' - ΤΕΥΧΟΣ 93
ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ 2005

- «Τὰ κλειδιά τῆς Βασιλείας»
Ἀλέξανδρου Καλόμοιρου
- Προσωπικότητες ποὺ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν ποιμένα: Ποιμαντικὲς σκέψεις
Πρωτ. Βασιλείου Θεομοῦ M.D., Ph.D.
- Γιὰ τὰ κριτήρια τῆς πνευματικῆς καθοδήγησης

Ὁ κληρικαλισμός

Ο κληρικαλισμός είναι ἀπὸ τοὺς πιὸ βαρεῖς καὶ ὑπουλοὺς πειρασμοὺς ποὺ συνάντησε ἡ Ἐκκλησία. Βρίσκεται στὴ ρίζα τοῦ δυτικοῦ Χριστιανισμοῦ, τοῦ Filioque, τῶν ἀξιομισθιῶν, τοῦ καθαρτηρίου, τῆς ἀντίληψης περὶ Θεοῦ ἐκδικητῆ. Γέννημα παγανιστικῆς νοοτροπίας καὶ τῶν ἐνοσιολογικῶν τῆς Φορτίσεων, καθὼς καὶ τοῦ ὀρθολογισμοῦ, ὄχι μόνον ἐχθρεύεται τὴν Ἐκκλησία ἀλλὰ εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἄρνησή της, ἀφοῦ τὴ διαστρεβλώνει καὶ τὴν καταστρέφει. Καὶ εἶναι καταστροφὴ τῆς Ἐκκλησίας γιατί τὴν ἔκοψε στὰ δύο καὶ τὴ διαίρεσε σὲ ἄρχοντες καὶ ἀρχομένους, σὲ δεσπότες καὶ πηλεβείους. Ἐφερε τὴν ταξικὴ διαίρεση τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ ποῦ, ἀπὸ τὴ σύστασή του εἶναι Σῶμα ἀγάπης καὶ ἰσότητος, οἰκογένεια ποῦ δὲν γνωρίζει ἄλλη ἱεραρχία ἀπὸ αὐτὴν τῆς ἀγάπης τῶν πατέρων καὶ μητέρων καὶ υἱῶν καὶ θυγατέρων, ποῦ ὅμως ὅλοι εἶναι τῆς ἴδιας Φύσεως καὶ ἀξίας. Διαίρεσε ὁ κληρικαλισμός τὴν Ἐκκλησία γιατί δίδαξε ὅτι οἱ διάδοχοι τῶν δώδεκα Ἀποστόλων εἶναι μιὰ διαφορετικὴ τάξη ἐξουσίας καὶ δύναμης, ἀφοῦ ἔχουν λάβει λόγῳ τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων, ἰδιότητες τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ.

Ὁ κληρικαλισμός ἀντέστρεψε τὴν πραγματικότητα καὶ ἔκανε τὸν ἐπίσκοπο-πρεσβύτερο ἀπὸ ἀντιπρόσωπο τῆς Ἐκκλησίας ἐνώπιον τοῦ θυσιαστηρίου, ἀντιπρόσωπο τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, νούντιο τοῦ Θεοῦ καὶ vicarius Christi. Ἐγινε ὁ κληρικὸς ἔτσι ἀντικαταστάτης ἐνὸς Θεοῦ ποῦ φέρει ὅλες ἐκεῖνες τὶς δυνάμεις καὶ ἐξουσίες ποῦ στρεβλὰ ἀποδίδονται σ' αὐτόν: τοῦ δικαστῆ, τοῦ ἀκριβοδίκαιου τιμωροῦ ἢ ἐπιβραβευτῆ. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἀντιπρόσωποί του ἐπὶ τῆς γῆς ἔχουν λάβει ἀπὸ Ἐκεῖνον τὴν ἐξουσία ποῦ ἔχει ὁ ἴδιος, νὰ σβήνουν κατὰ τὴν κρίση τους τὶς ἀμαρτίες τῶν ἀρχομένων λαϊκῶν.

Ἡ ἰδέα ποῦ συχνὰ κυριαρχεῖ γιὰ τὸν κληρικὸ εἶναι ὅτι εἶναι ἱερεὺς μὲ τὴν παλαιοδιαθηκικὴ ἢ ἀκόμα καὶ παγανιστικὴ ἔννοια τοῦ ἱερέως. Δηλαδή, ἄτομο μὲ ὑπερφυσικὲς ἰδιότητες καὶ μὲ βασικὴ ἀποστολὴ νὰ ἐξευμενίζῃ τὸ θείον καὶ νὰ ἀποτρέφῃ τὶς ἐκδικητικὲς καὶ τιμωρητικὲς τοῦ θείου προθέσεις, εἴτε προσφέροντας θυσίες, εἴτε χρησιμοποιώντας ἀξιομισθίες

(σὰν τὴν ὑπέρτατη γιὰ παράδειγμα, «ἀξιομισθία» τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ), τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς τὸν κατέστησε διαχειριστὴ. Κληρικαλισμὸς εἶναι ἡ λανθασμένη ἀντίληψη ὅτι οἱ κληρικοὶ ἔχουν κάποια δικανικῆς φύσεως κλειδιά πού ἀνοίγουν ἢ κλειδώνουν τὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν καὶ ἐπιτρέπουν ἢ ὄχι τὴν εἴσοδο τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὴν κρίση τους.

Τὰ κλειδιά τῆς Βασιλείας εἶναι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο

Σὲ μιὰ συζήτηση στὰ μέρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου, ὁ Κύριος ρώτησε τοὺς μαθητὲς: «Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;» Κι ὅταν ἐκεῖνοι ἀπάντησαν τί λέει ὁ κόσμος γι' Αὐτόν, τοὺς ρώτησε ὁ Χριστός: «Ἑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; Ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπε· σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ γὰρ ἐγὼ σοὶ λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. Καὶ δώσω σοὶ τὰς κλεῖς τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃ ἐὰν δήσης ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσης ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς». (Ματθ. 13-20)

Εἶναι γνωστὸ ὅτι στὸ κείμενο αὐτὸ στήριξαν οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ τὴν κακοδοξία τους περὶ πρωτείου τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης, ἰσχυριζόμενοι ὅτι τὴν ἐξουσία τοῦ λύειν καὶ δεσμεῖν ὁ Κύριος τὴν ἔδωσε προσωπικὰ στὸν Πέτρο καὶ τοὺς διαδόχους του ἐπισκόπους τῆς Ρώμης. Παραδόξως, κάποιοι ὀρθόδοξοι ἀσυνείδητα φαίνεται ν' ἀκολουθοῦν τὸν ἴδιο συλλογισμό, λέγοντας ὅτι ἡ ἄφεση ἢ δέσμευση τῶν ἁμαρτιῶν δόθηκε προσωπικὰ στὸν στενὸ κύκλο τῶν δέκα Ἀποστόλων. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ὅμως διαφεύδει καὶ τοὺς δύο. Ὁ Κύριος, καὶ στὶς δύο περιπτώσεις δὲν ἔδωσε τὴν ἐξουσία σὲ πρόσωπα, ἀλλὰ στὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

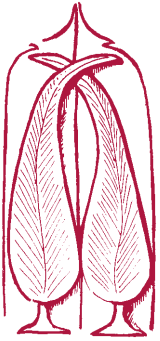
Λέγει ὁ ἅγιος Συμεών, ὁ Νέος Θεολόγος: «Καὶ τῷ Πέτρῳ φησί: "Σοὶ δώσω τὰς κλεῖς τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν", οὐ κλεῖς πάντως χαλκὰς ἢ σιδηράς, ἀλλὰ κλεῖς ἀξίας τῆς οἰκίας ἐκείνης. Κλεῖς μὲν γὰρ τὸ ἅγιον Πνεῦμα λέγεται, ὅτι δι' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ πρῶτον τὸν νοῦν ἐλλαμπώμεθα καὶ καθαιρόμενοι φωτιζόμεθα φῶς γνώσεως, βαπτίζομεθα τε ἄνωθεν καὶ

αναγεννώμεθα και τέκνα Θεοῦ χρηματίζομεν» (Κατήχησις λγ', ἔργα I, σελ. 416-417). Τὰ κλειδιά τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν ποῦ ὑποσχέθηκε ὁ Κύριος στὸν Πέτρο καὶ ποῦ ἔδωσε κατόπιν σὲ ὁλόκληρη τὴν Ἐκκλησία Του εἶναι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο, ποῦ παίρνουν σὰν σπόρο μέσα τους ὅλοι οἱ χριστιανοὶ μὲ τὸ βάπτισμά τους καὶ καλοῦνται νὰ τὸ ποτίσουν καὶ νὰ καλλιεργήσουν τὴ «γῆ» τους, ὥσπου νὰ βλαστήσει μέσα τους καὶ νὰ καρποφορήσει φωτίζοντας καὶ καθαρίζοντας τους, ἀναγεννώντας τους καὶ κάνοντάς τους παιδιὰ τοῦ Θεοῦ. Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο, τὰ Κλειδιά τῆς Βασιλείας, εἶναι δοσμένο σὲ ὅλους τοὺς Χριστιανούς καὶ ὄχι μόνο στοὺς διὰ χειροτονίας διαδόχους τῶν Ἀποστόλων. Τὰ Κλειδιά τῆς Βασιλείας δὲν εἶναι ἰδιοκτησία κανενός, δὲν εἶναι εἰδικὴ δωρεὰ σὲ μιὰ τάξη χριστιανῶν ποῦ στεροῦνται ὅλοι οἱ ἄλλοι.

Τί σημαίνει ὅμως τὸ «ὃ ἐὰν δήσης» καὶ τὸ «ὃ ἐὰν λύσης»; Τί νὰ δένει καὶ νὰ λύνει ἡ Ἐκκλησία καὶ τὰ πιστὰ μέλη της; Τί εἶναι αὐτὸ τὸ «ὄ»; Σχηματικὰ γὰ μωροῦσε ἴσως νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι αὐτὸ ποῦ λύνει ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου. «Εἰς τοῦτο γὰρ ἐλήλυθεν ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου» (Ἰω. Α', 3:8). Ποιὰ εἶναι τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου ποῦ ἤρθε νὰ λύσει ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου; Διαβάλλοντας τὸν Θεὸ στὸν ἄνθρωπο ὁ διάβολος τὸν ὁδήγησε στὴν περιφρόνηση τῆς ἐντολῆς Του καὶ τὸν ἀπομάκρυνε ἔτσι ἀπὸ τὴ θεία Ἐνέργεια καὶ Χάρη. Μένοντας χωρὶς τὴν ζωοποιὸ θεία Ἐνέργεια ὁ ἄνθρωπος ἀποκάλυψε τὴν κτιστότητά του καὶ ἐπέστρεψε στὸν θάνατο, στὴ φθορά, στὴν ἀσθένεια, στὴν ἀγνωσία, στὴ δουλεία τῶν παθῶν, στὸν πόνο, στὶς προλήψεις, στὸ σκοτάδι τῆς ψυχῆς. Ἡ Οἰκονομία τοῦ Λόγου ἔλυσε αὐτὰ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, διὰ τῆς Ἐκκλησίας του. Οἱ Χριστιανοὶ ἔχουν τὴν ἐξουσία «τοῦ πατεῖν ἐπ'ἀνάω ὄφρων καὶ σκορπῶν καὶ οὐδὲν οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψει». Ὅφεις καὶ σκορπιοὶ βέβαια δὲν εἶναι τόσο τὰ φίδια καὶ τὰ ἐπικίνδυνα ἔντομα, εἶναι κυρίως οἱ νοητοὶ ὄφεις καὶ σκορπιοί, οἱ δαίμονες. Ἡ Ἐκκλησία ἐπομένως καὶ τὰ μέλη της ἔχουν τὴ δύναμη καὶ τὴν ἐξουσία, ἐὰν ἔχουν «πίστιν ὡς κόκκον συνάψεως» νὰ λύνουν τὰ ἔργα τῶν δαιμόνων καὶ νὰ δένουν ἢ νὰ ἐξουδετερῶνουν τὴ δύναμή τους. Κι ἔχουμε δεῖ τὴν πνευματικὴ αὐτὴ ἐξουσία σὲ ὅλα τὰ ἁγιασμένα μέλη τῆς Ἐκκλησίας, σὲ κληρικούς, ἀλλὰ καὶ μὴ κληρικούς. Ἡ δύναμη τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν εἶναι ἡ δύναμη ποῦ ἔχει ἡ Ἐκκλησία καὶ τὰ τέκνα της νὰ δένουν τὰ δαιμόνια καὶ νὰ ἐκβάλλουν δαιμόνια ἀπὸ τὸ σῶμα, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ

τὸν νοῦ τῶν ἀνθρώπων· εἶναι ἡ δύναμη τῆς θρασείας τῶν ἀσφενῶν, αὐτῶν τῶν υἱῶν τοῦ Ἀβραάμ, σὰν ἐκείνης τῆς συγκώπτουσας «ἦν ἔδεσεν ὁ Σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη».

Αὐτὰ τὰ χαρίσματα, αὐτὲς οἱ δυνάμεις τοῦ λύειν καὶ τοῦ δεσμεῖν, εἶναι δυνάμεις τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Σώματός του, τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκδηλώνονται δι' αὐτῶν ποῦ ἔχουν γίνει κατοικητήρια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δηλαδὴ τῶν ἁγίων, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ἂν αὐτοὶ εἶναι κληρικοὶ ἢ ὄχι. Ἡ ἀγιότητα κάνει τὸν ἀνθρώπο δεκτικὸ τῶν χαρισμάτων ποῦ ἔδωσε ὁ Κύριος στὴν Ἐκκλησία του. Ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν τέλεση τῶν μυστηρίων, ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ πρεσβύτερος δὲν ἐνεργοῦν σὰν κάτοχοι εἰδικῶν προσωπικῶν τους δυνάμεων, ἀλλὰ σὰν ἐντολοδόχοι τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ κληρικοὶ δὲν εἶναι παρὰ τὰ χεῖρα διὰ τῶν ὁσίων ἢ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐνεργεῖ καὶ τὸ λειτούργημά τους δὲν εἶναι ἀποκομμένο ἀπὸ τὴ λειτουργία τῆς τοπικῆς κοινότητας, τῆς ὁσίου ἀποτελοῦν μέλη. Δὲν τελοῦν αὐτοὶ τὰ μυστήρια, ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία δι' αὐτῶν.

Καὶ σὲ μιὰ ἄλλη περὶπτωση ὑποσχέθηκε ὁ Κύριος στοὺς Χριστιανοὺς τὴν ἐξουσία τοῦ λύειν καὶ τοῦ δεσμεῖν: «Ἐὰν ἀμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μετὰ σου καὶ αὐτοῦ μόνου· ἐὰν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδισας τὸν ἀδελφόν σου· ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ παράλαβε μετὰ σου ἕτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ τῶν ῥῆμα· ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς Ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡσπερ ὁ ἐθνικός καὶ ὁ τελώνης. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. Πάλιν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Οὗ γὰρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν» (Ματθ. ιη', 15:20). Ὁ Κύριος σαφῶς ἀναφέρεται στὴν Ἐκκλησία του καὶ στὴν ἐξουσία ποῦ ἔχει Αὐτὴ τοῦ λύειν καὶ τοῦ δεσμεῖν. Καὶ ὀρίζει ποιὰ εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Ἐδῶ δὲν μιλάει πια στὸν ἐνικό, ὅπως μίλησε στὸν Πέτρο, ἀλλὰ στὸν πληθυντικό: «ὅσα ἐὰν δήσητε» καὶ «ὅσα ἐὰν λύσητε».

Δὲν εἶναι ἡ ἀποστολικὴ διαδοχὴ μιὰ μαγικὴ ἢ μηχανιστικὴ ἐνέργεια ποῦ

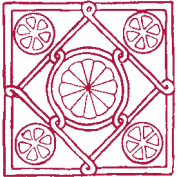
μεταδίδεται με την ἐπίθεση τῶν χειρῶν τοῦ ἐπισκόπου ἐρήμην τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Τὴν χειροτονία δὲν τὴν κάνει ὁ ἐπίσκοπος, ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν χειρῶν τοῦ ἐπισκόπου. Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἀποδείξει κανεὶς τὴν ἱστορικὴ συνέχεια τῆς διαδοχῆς, ἀλλὰ πρέπει αὐτὴ νὰ καρποφορεῖ τὴν ἴδια πίστη καὶ ὁμολογία τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀλήθεια σὰς λέγω, εἶπε ὁ Κύριος, ἐὰν δύο ἀπὸ σὰς συμφωνήσουν μετὰ τὴν Ἐκκλησία τῶν Ἁγίων καὶ συναχθοῦν στὸ ὄνομά μου, κάθε τι ποῦ θὰ ζητήσουν θὰ τοὺς γίνῃ ἀπὸ τὸν Πατέρα μου, γιατί θὰ εἶμαι ἐγὼ ὁ ἴδιος ἀνάμεσά τους ποῦ θὰ τὸ αἰτοῦμαι. Ὅσοι εἶναι συνηγμένοι στὸ ὄνομά του δὲν ζητοῦν πρόσκαιρα ἀλλὰ αἰώνια ἀγαθὰ: τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅλα τὰ χαρίσματα καὶ δῶρα ποῦ δίνει ὁ Κύριος στὴν Ἐκκλησία του. Ἀλήθεια σὰς λέγω, εἶπε ὁ Κύριος, ἂν δύο ἢ τρεῖς ἀπὸ σὰς ἀγκαλιάσετε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀπὸ τούτῃ τὴ ζωῇ, ἂν «δέσετε» τὴ Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέσα στὶς ψυχές σας ὅσο βρίσκεστε ἐδῶ κάτω στὴ γῆ, ὅ,τι ἔχει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον θὰ εἶναι «δεμένο» γιὰ σὰς στὸν Οὐρανὸ καὶ τὰ Κλειδιά τῆς Βασιλείας θὰ γίνουν δικά σας.

Ἄφεση ἁμαρτιῶν εἶναι ἡ θεραπεία τῆς ψυχῆς

Ἄφεση ἁμαρτιῶν καὶ θεραπεία τῆς ψυχῆς μας εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτό. Ἄφεση ἁμαρτιῶν καὶ θεραπεία τῆς ψυχῆς μας εἶναι ἡ μετάνοια. Μετάνοια σημαίνει ἀλλαγὴ τοῦ νοῦ ὥστε νὰ γυρίσουμε κοντὰ στὸν Θεό. Ἄφεση ἁμαρτιῶν εἶναι ἡ ἐπιστροφή στὸ σῶμα τοῦ Πατέρα μας, νὰ ἀγκαλιασθοῦμε μαζί του καὶ νὰ ξαναγίνουμε παιδιὰ του. Ἡ ἀπομάκρυνσή μας ἀπὸ τὸν Θεὸ ὑπῆρξε ἀρρώστια καὶ θάνατός μας. Θεραπεία μας καὶ ζωὴ αἰώνια εἶναι ἡ ἐπιστροφή μας σ' Αὐτόν. Στὴν θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ βλέπουμε ὅτι ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν καὶ θεραπεία ψυχῆς καὶ σώματος συνδέονται ἄμεσα. Τὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν, ὅμως, καὶ τὴν θεραπεία μας, μόνον ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ μᾶς τὴ δώσει, ἂν τοῦ τὴ ζητήσουμε, ὅπως τοῦ τὴν ζήτησε ὁ παραλυτικός. Ἀλλὰ πολλὲς φορὲς χρειάζεται νὰ μᾶς βοηθήσουν κι ἄλλοι ποῦ θὰ μᾶς ἀνεβάσουν στὰ κεραμίδια καὶ θὰ μᾶς κατεβάσουν στὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ, οἱ ἀδελφοί μας στὴν Ἐκκλησία. Πάντως, ἄφεση ἁμαρτιῶν δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς δώσει κανένας ἀνθρώπος. Ἐξομολογούμενοι ἐνώπιον τῶν ἀδελφῶν μας στὴν Ἐκκλησία ἢ ἐνώπιον τῶν πρεσβυτέρων «αὐτῷ τῷ Χριστῷ ἐξομολογούμεθα τῷ ἐξουσίαν ἔχοντι μόνῳ συγχωρεῖν

ἀμαρτήματα» (Ήσυχίου πρεσβυτέρου, Φιλοκ. Α'σ. 142). Καὶ γιατί μόνον ὁ Θεὸς καὶ κανένας ἄλλος δὲν ἔχει ἐξουσία νὰ συγχωρεῖ ἀμαρτήματα; Γιατὶ μόνον Ἐκεῖνος εἶναι ἡ σωτηρία καὶ ἡ Ἰερατεία τῆς ψυχῆς μας. Ἄφεση ἀμαρτιῶν εἶναι νὰ μᾶς κατοικήσει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο, νὰ λάβουμε Πνεῦμα ἅγιο, πού θὰ μᾶς φωτίσει καὶ θὰ μᾶς Ἰερμάνει καὶ θὰ διώξει

μακρῶς μᾶς τὸ σκοτάδι, τὸ κρῦο, τὴν ἀρρώστια τῆς ψυχῆς μας. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος μίλησε ταυτόχρονα γιὰ λήψη ἁγίου Πνεύματος καὶ γιὰ ἄφεση ἀμαρτιῶν. Γιατὶ εἶναι δύο ὄψεις τοῦ ἰδίου πράγματος. Ἄφεση ἀμαρτιῶν εἶναι ἡ ἔνωσή μας μὲ τὸν Θεό, ἡ εἴσοδος στὴ Ζωὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀνάλογα μὲ τὰ μέτρα τῆς μετάνοιας καὶ τῆς ἐπιστροφῆς μας. Ἡ εἴσοδος

μας στὴν Ἐκκλησία ἢ ἡ ἐπιστροφή μας στὴν Ἐκκλησία εἶναι ἐπιστροφή στὸ σῶμα τοῦ Πατέρα μας. Γι' αὐτὸ ὅλα τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας παρέχουν ἄφεση ἀμαρτιῶν, γιατί ὅλα παρέχουν ἔνωση μὲ τὸν Θεό. Παίρνουμε ἄφεση μὲ τὸ βάπτισμα, μὲ τὸ Χρίσμα, μὲ τὸ Εὐχέλαιο, μὲ τὴν ἐξομολόγηση, ἀλλὰ πάνω ἀπ' ὅλα μὲ τὴ μετοχή μας στὴ Θεία Κοινωνία. Ὁλόκληρη ἡ λατρευτικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀποβλέπει στὴν ἄφεση τῶν ἀμαρτιῶν μας, δηλαδὴ στὴ Ἰερατεία μας, στὴ Ἰερατεία μὲ μία λέξη τῶν «παθῶν» μας, ὅλης τῆς ἀπίθανης ποικιλίας τῶν παθημάτων μας. Γιατὶ ὅταν λατρεύσουμε τὸν Θεὸ ἀληθινὰ καὶ ἐνωθῶμε μαζί του, τὰ πάθη μας λιώνουν σὰν τὸν πάγο στὸν ἥλιο.

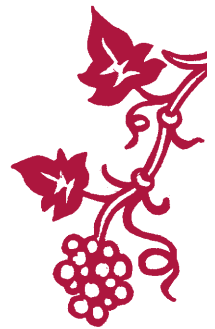
Δὲν ἔχουμε καταλάβει, ἴσως, ὅτι ἡ γλώσσα μὲ τὴν ὁποία μᾶς μίλησε ὁ Θεός, ἡ πεσμένη ἀνθρώπινη γλώσσα, ἡ ἀρρωστημένη καὶ διεφθαρμένη, εἶναι ἐντελῶς ἀκατάλληλη γιὰ νὰ ἐκφράσει τὰ ἴερα μυστήρια καὶ τὴν ἴεα πραγματικότητα. Τὴν χρησιμοποιοῦν, ὅμως, ὁ Θεὸς κατ' οἰκονομίαν καὶ κατὰ συγκατάβαση, ἐφόσον ἡ δική του γλώσσα θὰ ἦταν γιὰ μᾶς ἀφθαστὴ καὶ ἀκατανόητη. Ἄν τὸν πησιάζουμε τότε μόνον ἀρχίζει νὰ μᾶς μιλά μὲ τὴ δική του γλώσσα πού οἱ ἄλλοι δὲν καταλαβαίνουν. Οἱ ἅγιοι μιλοῦσαν μὲ τὸν Θεὸ μὲ ἄλλη γλώσσα πού εἶναι ἄμεση καὶ δὲν ἔχει τίς ἀτέλειες καὶ τὴ φτώχεια τῆς ἀνθρώπινης. Ἐμεῖς αὐτὸ πού πρέπει νὰ καταλάβουμε εἶναι ὅτι δὲν πρέπει νὰ κολλοῦμε στὶς ἀνθρώπινες λέξεις καί, ἐπειδὴ εἶναι γραμμένες στὴν Ἁγία Γραφή, νὰ νομίζουμε ὅτι εἶναι ἴεες. Ὁχι, ἀνθρώπινες εἶναι, ὅπως ἀνθρώπινη ἦταν καὶ ἡ σάρκα μας πού ἀνέλαβε ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐπάνω του ἀπὸ ἀγάπη. Κι ὄχι μόνο ἀνθρώπινες, ἀλλὰ καὶ πεσμένες, καθὼς πρὸέρχονται ἀπὸ τὴ Βαβυλωνία τῆς

είδωλολατρίας που ἔδωσε σ'αὐτές νοήματα είδωλολατρικά. Ἀπὸ τὴ Φόρτιση αὐτὴ τῶν λέξεων μὲ είδωλολατρικά νοήματα προήλθαν παρεξηγήσεις καὶ κακοδοξίες ἀναρίθμητες που μᾶς τυραννοῦν συνεχῶς. Ἄς σκεφτοῦμε, σὰν ἓνα μικρὸ παράδειγμα, τὴν είδωλολατρικὴ Φόρτιση που ἔχει ἡ λέξη «Ψυχὴ». Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἡ λέξη «ἄΦεση» εἶναι πολὺ βαριὰ φορτισμένη ἐννοιολογικὰ ἀπὸ είδωλολατρικές, δικανικές καὶ ἄλλες ἀνθρώπινες ἐννοιες.

Ἡ Ἁγία Γραφή καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας χρησιμοποιοῦν τὶς ἀνθρώπινες λέξεις μὲ ἐλαστικότητα, ἄγνωστη στὸ ὀρθολογιστικὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα που εἶναι σκληρὸ καὶ ἄκαμωτο. Ἄν δὲν κατορθώσουμε νὰ μπουῦμε μέσα στὸν νοῦ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ συνεχίσουμε νὰ τὴ διαβάζουμε μὲ τὶς ἀνθρώπινες είδωλολατρικές καὶ ὀρθολογιστικές ἐννοιολογικές Φορτίσεις, δὲν θὰ μπορέσουμε ποτὲ νὰ καταλάβουμε ὀρθὰ τί πιστεύουμε, στὴν πραγματικότητα, οἱ Χριστιανοί. Ἡ δυσκολία αὐτὴ ὑπῆρχε πάντοτε, ἀλλὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνες, μὲ τὴν εἰσροὴ τοῦ δυτικῆς σχολαστικισμοῦ στὶς ὀρθόδοξες χῶρες, τὸ πρόβλημα πῆρε ἐπικίνδυνες διαστάσεις.

«Πότε θὰ ξέρω ὅτι συγχωρέθηκαν οἱ ἁμαρτίες μου;» ρώτησε κάποιος κάποιον ἅγιο. Κι ἐκεῖνος τοῦ εἶπε: «Ὅταν καταλάβεις ὅτι θεραπεύθηκες ἀπὸ τὰ πάθη σου». Ἡ ἄΦεση τῶν ἁμαρτιῶν δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὴν ἴαση, τὴ θεραπεία τῆς ψυχῆς μας, που ἀρχίζει μὲ τὴ μετάνοια καὶ συνεχίζεται μὲ ὅλους τοὺς ἀγῶνες καὶ τὶς προσπάθειες τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Δὲν εἶναι δικανικὴ διαγραφὴ ἐνοχῆς που πραγματοποιεῖ κάποιος ἀντιπρόσωπος ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ μεγάλου Δικαστοῦ Θεοῦ, μιὰ διαγραφὴ συγκεκριμένων ἁμαρτητικῶν πράξεων που ἀφήνει τὰ πάθη –δηλαδὴ τὴν αἰτία τῶν πράξεων αὐτῶν– νὰ ἐξακολουθοῦν νὰ ζοῦν μέσα στὴν ψυχὴ μας.

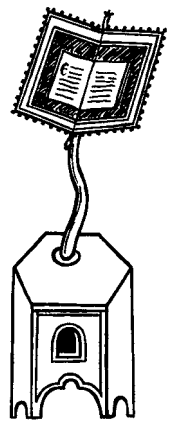
Ἡ διαστρεβλωτικὴ αὐτὴ ἀντίληψη περὶ ἀφέσεως χρέους καὶ ἐνοχῆς δημιουργεῖ ἀρρωστημένες καταστάσεις στὶς ψυχές, καθὼς τὶς ὑποτάσσει στὴ Φοβία τῆς ἐνοχῆς, ἀντὶ νὰ τὶς παροτρύνει στὴν ταπεινὴσση καὶ στὴν ἐλευθερία ἀπὸ τὴν τυραννία τοῦ ἐγὼ τους. Ἡ ἀποφυγὴ τῆς ἁμαρτίας γίνεται στοὺς ἀνθρώπους ἰδεοληψία, καὶ σ'αὐτὸν τὸν βωμὸ θυσιάζου τὸν ἑαυτὸ τους καὶ τοὺς ἄλλους. Ἔτσι, οἱ ἄνθρωποι χάνουν κάθε χριστιανικὴ

ιλαρότητα που ήταν τὸ κοινὸ χαρακτηριστικὸ τῶν χαρούμενων ψυχῶν τῶν ἁγίων.

Ὅταν εἶπε ὁ Κύριος γιὰ τὴ μετανοημένη πόρνη «ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησε πολὺ» (Λουκ. ζ47), δὲν ἀναφερόταν σὲ κανένα σβήσιμο ἁμαρτητικῶν πράξεων. Μιλοῦσε γιὰ τὴν ἐπιστροφή τῆς πόρνης στὸν Θεό. Ὅσο πιὸ μακρυνὴ εἶναι ἡ ἀπόσταση τῆς ἐπιστροφῆς στὸν Θεό, τόσο μεγαλύτερη ἡ ἀγάπη του. Ἡ ἀγάπη της πρὸς τὸν Θεό, ἡ μετάνοιά της, ἡ ἐπιστροφή της σ' Αὐτὸν ἦταν συγχρόνως καὶ ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν της. Οἱ ἁμαρτίες της δὲν «ἀφέθηκαν» ὅταν τῆς εἶπε ὁ Χριστὸς «ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι». Εἶχαν ἤδη ἀφεθεῖ ὅταν ἔτρεξε στὸ σπίτι τοῦ Φαρισαίου «κομίζουσα ἀλάβαστρον μύρου», γιὰτὶ εἶχε ἤδη μετανοιώσει καὶ ἐπιστρέψει στὸν Θεὸ καὶ περιμένε τὴν εὐκαιρία νὰ προσπᾶσει στὰ πόδια του. Οἱ ἄνθρωποι σκέπτονται καὶ μιλοῦν ἀνθρωποπαθῶς. Μιλοῦν γιὰ ἄφεση, ἐπειδὴ ἔχουν ὑπ' ὄψιν τους τί γίνεται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Σοῦ χαρίζουν τὸ χρέος, σὲ λύνουν ἀπὸ τὴν ὑποχρέωση, σοῦ συγχωροῦν τὸ ἔγκλημα, σοῦ «ἀφήνουν» τὶς ἁμαρτίες. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀνθρώπινη γλώσσα καὶ αὐτὴν μεταχειρίζεται ὁ Θεὸς γιὰτὶ μιλάει σ' ἐμᾶς. Ἀλλὰ κι ἐμεῖς πρέπει νὰ κάνουμε τὴν προσπᾶθεια νὰ καταλάβουμε ὅχι ἀνθρωποπαθῶς, ἀλλὰ θεωπωθῶς τὰ λόγια του. «Οὐκ ἔστιν ἁμαρτία ἀσυγχώρητος, εἰ μὴ ἡ ἀμετανόητος», λέγει ὁ ἅγιος Ἰσαάκ (Λόγ. Λ'). Ἡ μετάνοια εἶναι που σὲ κάνει νὰ ἐπιστρέψεις στὴν Ἐκκλησία καὶ στὸν Θεό, νὰ ἐξομολογηθεῖς καὶ νὰ ὁμολογήσεις τὰ κρίματά σου. Αὐτὴ εἶναι που σὲ θεραπεύει, ἂν εἶναι πραγματικὴ, γιὰτὶ σὲ φέρνει ἀπὸ τὴν ἀσπῖα πίσω στὸ σπίτι τοῦ Πατέρα σου. Ἡ εὐχὴ τοῦ ἱερέως δὲν ἔχει κάποια δὴθεν μαγικὴ δύναμη καὶ ἐξουσία νὰ σβήνει τὰ χρεωστούμενα. Ἡ εὐχὴ τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ πρεσβυτέρου ὑποβοηθεῖ καὶ διακηρύττει τὸ ἔργο τῆς μετανόιας. Αὐτὸ που πλένει τὶς ἁμαρτίες μας δὲν εἶναι τὰ λόγια τοῦ ἱερέως, ἀλλὰ τὰ δικά μας δάκρυα. Χωρὶς τὴ μετάνοιά μας, τί ἀξία ἔχουν τὰ λόγια τοῦ ἱερέως, ἔστω καὶ ἂν ὁμολογήσαμε σ' αὐτὸν ὅλες τὶς ἁμαρτίες μας μὲ κάθε λεπτομέρεια; Ἡ ἁγία Μαρία ἡ Αἰγυπτία ἀγίασε ἀπὸ τὴν μετάνοιά της καὶ μόνο.

Αὐτά, λοιπόν, νὰ ἔχουμε στὸν νοῦ μας ὅταν μιλοῦμε γιὰ «ἄφεση» ἁμαρτιῶν καὶ νὰ μὴν παρασυρόμαστε ἀπὸ ἀνθρωποπαθεῖς ἐκφράσεις καὶ σκεπτόμαστε ἀνθρώπινα. «Ὁρᾶτε δέ, λέγει

ὁ Ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος, μὴ ταῦτα ὑμεῖς ἀκούοντες, (τὰ περὶ κλειδιῶν καὶ θυρῶν τῆς Βασιλείας, δηλαδὴ), ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν οἰκιῶν ὁμοῦ καὶ θυρῶν τὰς εἰκόνας λαμβάνοντες, σωματικόν τι σχῆμα τῷ νοί̄ προεντυπωθῆ καὶ εἰς ἀμφιβολίαν καὶ βλασφημίαν περιπέση ἡμῶν ἢ ψυχῆ. Ἄλλὰ θεοπρεπῶς ἅπαντα καὶ καλῶς, εἴγε δύνασθε, κατὰ τὸν τῆς θεωρίας λόγον καὶ νόμον ἐν ἑαυτοῖς ἀναλογιζόμενοι, εὐρήσετε ὀρθῶς ἅπαντα διερμηνευόμενα. Εἰ δὲ μὴ δύνασθε ταῦτα θεοπρεπῶς οὕτω νοεῖν, πίστει ταῦτα δέχεσθε μόνη καὶ μὴ πολυπραγμανεῖν ὅλως θελήσητε» (Ἔργα I, σελ. 417).

Ἱερεῖς καὶ Προφῆτες - Ὁ ρόλος τοῦ πρεσβυτέρου

Ἄλλο τὸ χάρισμα τῆς ἱερωσύνης καὶ ἄλλο τὸ χάρισμα τῆς προφητείας. Ἄλλο ἦταν οἱ ἱερεῖς στὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ ἄλλο οἱ προφῆτες. Ὁδηγὸς τοῦ λαοῦ δὲν ἦταν ὁ ἱερεὺς, ἀλλὰ ὁ προφήτης, δὲν ἦταν ὁ Ἄαρων, ἀλλὰ ὁ Μωϋσῆς. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη. Ἄλλο ἡ ἱερωσύνη καὶ ἄλλο ἡ ἀγιότης. Πραγματικοὶ ὀδηγοὶ τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι οἱ κληρικοί, ἀλλὰ οἱ ἅγιοι. Πραγματικοὶ ὀδηγοὶ τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι ὅσοι διὰ τῆς χειροτονίας πῆραν τὸ συγκεκριμένο χάρισμα τοῦ ἁγίου Πνεύματος νὰ εἶναι «εἰς τύπον καὶ τόπον Χριστοῦ» κατὰ τὴν εὐχαριστιακὴ σύναξη, ἀλλὰ ὅσοι ἔγιναν πραγματικὰ καὶ ὀλοκληρωτικὰ κατοικητήρια τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἡ χειροτονία δὲν εἶναι μαγικὴ πράξις καὶ δὲν μεταδίδει μηχανικὰ ποιμαντικὰς ἰκανότητες. Οἱ ποιμαντικὰς ἰκανότητες προϋποθέτουν σοφία, γνώση, καθαρότητα καὶ διάκριση ποῦ δὲν ἔχουν παρὰ μόνον ὅσοι ἔγιναν κατοικητήρια τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἡ χειροτονία δὲν εἶναι μεταβίβασις ἀγιότητος, εἶναι μεταβίβασις μιᾶς ἀποστολικῆς ἐντολῆς, τῆς ἐντολῆς τοῦ προΐστασθαι στὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τούτοις ὁ πρεσβύτερος-ἐπίσκοπος εἶναι κατ' ἐντολὴν καὶ ποιμὴν, γιὰ τὴν ὑποτίθεται ὅτι ἡ ἐκλογή καὶ χειροτονία του γίνονται βάσει τῆς ἐμφανοῦς ἀγιότητός του, ἀγιότητος ποῦ προϋπῆρχε τῆς χειροτονίας του καὶ δὲν εἶναι συνέπειά της. Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι δυστυχῶς πάντοτε ἡ περὶπτωσις. Τὸ ἰδανικὸν εἶναι νὰ συμπέσει ἡ ἀγιότητα καὶ ἡ ἱερωσύνη. Τότε ὁ κατ' ἐντολὴν ποιμὴν ἀναδεικνύεται σὲ πραγματικὸν ποιμένα καὶ ὀδηγὸν τοῦ λαοῦ του, ὅπως συνέβη τόσες φορὰς στὴν ἱστορία.

Λέει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος: «Πῶς οὖν Παῦλος φησὶν, πείθεσθε γουμένους ἡμῶν καὶ ὑπέκειται; Ἀνωτέρω εἰπὼν ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν

ἐκβασιν τῆς ἀναστροφῆς, τότε εἶπε πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ἡμῶν καὶ ὑπαίκετε» (Ὁμιλ. 36, πρὸς Ἑβρ.) Ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶπε νὰ ὑπακοῦμε στοὺς ἡγουμένους μας, ἀλλὰ ὄχι στὰ τυφλά. Πρὶν πεῖ νὰ ὑπακοῦμε, εἶπε: «Βλέποντάς τους πῶς ζοῦνε καὶ τί πιστεύουνε τότε εἶπε νὰ τοὺς ὑπακοῦμε». Καὶ συνεχίζει ὁ Χρυσόστομος: «Ἄν δὲν στέκονται καλὰ καὶ μάλιστα στὴν πίστη, φύγετε μακριὰ, ὄχι μόνον ἂν εἶναι ἀνηρωπος, ἀλλὰ καὶ ἂν εἶναι ἄγγελος ποῦ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό» (Ὁ.π.).

Πολλοὶ σημερινοὶ χριστιανοὶ παρουσιάζουν θλιβερὸ θῆμα γιατί ἡ ζωὴ τους γυρνᾷ γύρω ἀπὸ ἓναν κληρικὸ ποῦ εἶναι ἀνάξιος τῶν περιστάσεων. Ἐνας συνετὸς πνευματικὸς μὲ στοιχειώδη ταπεινώση, ποτὲ δὲν θὰ ζητήσει νὰ γίνῃ καθοδηγητὴς καὶ θεραπευτὴς ψυχῶν, ποτὲ δὲν θὰ δώσει ἐντολές. Ἡ γνώμη του θὰ εἶναι καθαρὰ συμβουλευτικὴ καὶ δὲν θὰ ἀποκλείσει κάποιος ἄλλος νὰ ἔχει ἐγκυρότερη γνώμη στὸ προκειμένο ζήτημα. Πνευματικοὶ ποῦ ἐπιδιώκουν νὰ γίνουν καθοδηγητὲς κατ' ἀποκλειστικότητα ἀποδεικνύουν ὡς ἀσύνητοι εἶναι καὶ ὡς ἐπικίνδυνοι.

Θέλεις, πρεσβύτερε, νὰ εἶσαι ποιμὴν λογικῶν προβάτων, λέει ὁ ἅγιος Νείλος ὁ ἀσκητὴς, «οὐκ εἰδῶς ὅτι πάντων ἐστὶ χαλεπώτατον, ψυχῶν ἐπιμέλεια;... Ἡ πᾶσα μὲν τέχνη χρόνου δεῖται καὶ διδασκαλίας πολλῆς πρὸς κατόρθωσιν, μόνη δὲ ἡ τέχνη τῶν τεχνῶν ἀμαθητεύτως ἐπιτηδεύεται;» (Φιλοκ. Α', σ. 203-204). Νομίζεις, λέγει, πρεσβύτερε, ὅτι ὅλες οἱ τέχνες χρειάζονται χρόνο γιὰ νὰ τίς μάθῃ κανεὶς καὶ πολλὴ διδασκαλία, καὶ ὅτι μόνον ἡ τέχνη τῶν τεχνῶν, ποῦ εἶναι ἡ διαποίμανση καὶ ἐπιμέλεια τῶν ψυχῶν, ὅτι μόνον αὐτὴ δὲν χρειάζεται μαθητεία;

«Μέλλοντες ἐν Κυρίῳ τὸν ἑαυτῶν αὐχένα κλίνειν καὶ πιστεύειν ἑτέρῳ», λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος γιὰ τὸν ἀρχάριο μοναχὸ ποῦ πρωτομπαίνει στὸ ζυγὸ τῆς ὑπακοῆς, «πρὸ τῆς εἰσόδου, εἴπωρ τις πονηρία καὶ φρόνησις παρ' ἡμῖν τυγχάνει, τὸν κυβερνήτην ἐξετάσωμεν, καὶ ἀνακρίνωμεν, καὶ ἴν' οὕτως εἴπω, πειράσωμεν ἵνα μὴ τῷ ναύτῃ ὡς κυβερνήτῃ καὶ τῷ νοσοῦντι ὡς ἱατρῷ καὶ τῷ ἐμπαθεῖ ὡς ἀπαθεῖ, καὶ τῷ πελάγει ὡς λιμένι περιπεσόντες, ἕτοιμον ἑαυτοῖς ναυάγιον προξενήσωμεν» (Κλίμαξ Δ', ζ).

Στὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴ ὀφείλουμε νὰ βαδίζουμε μὲ μεγάλη προσοχὴ καὶ σύνεση, δοκιμάζοντας τὰ βήματά μας ἂν πατοῦμε σὲ στέρεο ἔδαφος. Ὅλα πρέπει νὰ τὰ μετροῦμε καὶ νὰ τὰ συγκρίνουμε μὲ τὸ μέτρο τῆς ἀληθείας. Δὲν θὰ πρέπει ἀπερίσκεπτα νὰ ἀφήνουμε τὴν ψυχὴ μας στὰ

χέρια ἀνθρώπου, ὅσονδῆποτε εὐσεβῆς καὶ σπουδαῖος κι ἂν μᾶς φαίνεται. «Εἷς παρέλαβε Φρόνημα καὶ ἀπερισκέπτως ἐκράτησεν. Ἐτερος δὲ παρέλαβε, καὶ τῇ ἀληθείᾳ συνέκρινε» (ὁσ. Μάρκου ἀσκητοῦ, Φιλοκ. Α΄112). Οἱ Πατέρες δίδαξαν ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὅπου ὑπάρχει ἡ ἀλήθεια. Ὅπου δὲν ὑπάρχει ἡ ἀλήθεια δὲν ὑπάρχει οὔτε Ἐκκλησία. «Καὶ γὰρ οἱ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τῆς ἀληθείας εἰσι· καὶ οἱ μὴ τῆς ἀληθείας ὄντες οὐδὲ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας εἰσι», λέει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (Συγγρ. Β΄ σ. 627).

Ὅλα αὐτὰ βέβαια δὲν γράφονται προκειμένου νὰ κατατροπώσουν τὸν ρόλο τοῦ κλήρου μέσα στὴν Ἐκκλησία. Ἀντιθέτως. Ἡ ἱερότης καὶ τὸ ὕψος τῶν μυστηρίων ποὺ τελεῖ ὁ ἱερέας μᾶς καλοῦν στὸν ἀνάλογο σεβασμὸ ἀπέναντί του. Τὸ θῆμα εἶναι μήπως τὸν σεβασμὸ μας καὶ τὴν τιμὴ ποὺ ὀφείλουμε στοὺς ἱερεῖς τὰ καταστρέφουμε στὴν πραγματικότητα, προσφέροντάς τα παρασποιημένα καὶ διεστραμμένα. Ἄν σεβόμαστε τὴν Ἁγία Τράπεζα καὶ δὲν τολμοῦμε τὴν εἴσοδό μας στὸ ἱερὸ βῆμα, ἂν τιμοῦμε ἓνα δισκοπότηρο, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ σεβαστοῦμε τὰ χέρια ἐκεῖνα ποὺ κρατοῦν τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ; Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ λέμε ὅτι τὸν σεβόμαστε καὶ τὸν τιμοῦμε ὅταν τοῦ ἀποδίδουμε ιδιότητες ψευδεῖς; Δὲν ἐξουθενώνουν τὸν ἱερέα ὅταν τὸν παρουσιάζουν δεσπότη καὶ ὄχι πατέρα τῶν πιστῶν;

Δὲν εἶναι τυχαῖο ποὺ ὀνομάζουμε τὸν πρεσβύτερο «πατέρα» καὶ τὰ μέλη τῆς ἐνορίας «ἀδελφούς». Ἡ Ἐκκλησία εἶναι μιὰ οἰκογένεια. Στὸ πασχάλιο δεῖπνο τῶν Ἑβραίων ὁ πατέρας ὄλων, ὁ πρεσβύτερος τῆς οἰκογένειας, προϊστάτο τοῦ εὐχαριστιακοῦ συμποσίου. Γιὰ νὰ κατανοήσουμε τί εἶναι Ἐκκλησία πρέπει νὰ φέρνουμε πάντοτε στὸ νοῦ μας τὸ πασχάλιο δεῖπνο, τὸ Μυστικὸ Δεῖπνο. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Σῶμα Χριστοῦ γιατί μετέχει στὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα του κατὰ τὴ θεία λειτουργία μὲ τὴ συμμετοχὴ ὄλων στὸ μυστήριον.

Τὸ χάρισμα τοῦ ἁγίου Πνεύματος ποὺ δέχεται ὁ πρεσβύτερος-ἐπίσκοπος διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων κατὰ τὴ χειροτονία του τὸν καθιστᾷ ἱκανὸ νὰ στέκεται μέσα στὴν εὐχαριστιακὴ σύναξη «εἰς τύπον καὶ τόπον Χριστοῦ» καὶ νὰ τελεσιουργεῖ τὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸ Μυστικὸ Δεῖπνο. Τὸ δὲ Μυστικὸ Δεῖπνο τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ ἡ συμμετοχὴ σ' αὐτὸ συγκροτεῖ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, συγκροτεῖ τὴν ἴδια τὴν Ἐκκλησία. Ἡ συμμετοχὴ στὸ Μυστικὸ

Δείψω εἶναι πού μεταβάλλει τὰ ἄτομα σέ πρόσωπα, καί τὴν διασπασμένη ἀνθρωπότητα σέ κοινωνία προσώπων κατὰ τὸ πρότυπο τῆς Κοινωνίας τῶν Προσώπων τῆς ἁγίας Τριάδος, Φέρνοντας ἔτσι τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ πάνω στὴ γῆ, γιατί μέσα στὴν εὐχαριστιακὴ σύναξη ἡ ἀνθρωπότητα μεταβάλλεται ἀπὸ ἀπλὴ συμβίωση ἀτόμων σέ κοινωνία ἀγάπης.

Οἱ Ἀπόστολοι στάθηκαν «εἰς τύπων καὶ τόπων Χριστοῦ» στὶς πρῶτες εὐχαριστιακὲς συνάξεις. Φεύγοντας ἀπὸ τὶς τοπικὲς Ἐκκλησίες πρὸ ἴδρουαν, χειροτονοῦσαν διαδόχους καὶ ἄφηναν στὴ θῆση τους πρεσβυτέρους-ἐπίσκοπους νὰ προϊστάινται ἐκεῖνοι τώρα τῆς θείας Εὐχαριστίας «εἰς τύπων καὶ τόπων Χριστοῦ».

Ὁ κληρὸς λοιπὸν δὲν εἶναι τὸ ἱερατεῖο πού μεσολαβεῖ γιὰ νὰ ἐξευμενίσει τὸ θεῖο προσφέροντας σ' αὐτὸ θυσίες. Δὲν προσφέρει καμιὰ καινούρια θυσία, ἀπλῶς προεδρεύει στὴν τέλεση τοῦ Μυστικοῦ Δείψου. Ὁ Κύριος εἶπε στοὺς Ἀποστόλους κατὰ τὸ Μυστικὸ Δείψω: «τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν». Οἱ Ἀπόστολοι ἐκείνη τὴ στιγμή ἦταν εἰς τύπων καὶ τόπων τῆς εὐχαριστιακῆς συνάξεως, εἰς τύπων καὶ τόπων τῶν πιστῶν πού παρευρίσκονται στὴ Λειτουργία. Ἐπομένως, ἡ Λειτουργία εἶναι ἔργον ὁλοκλήρου τῆς Εὐχαριστιακῆς συνάξεως, ὅλου τοῦ συνεληθόντος λαοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ λέγεται λειτουργία, δηλαδὴ ἐτυμολογικά: λαοῦ τὸ ἔργον. Τὸ εὐχαριστιακὸ πασχάλιο δεῖψω, τόσο στοὺς Ἑβραίους ὅσο καὶ στοὺς Χριστιανούς, εἶναι εὐχαριστιακὴ πράξη ὅλων τῶν παρευρισκομένων. Γι' αὐτὸ καὶ ὀρθόδοξος πρεσβύτερος ἢ ἐπίσκοπος εἶναι ἀδύνατον νὰ τελέσει λειτουργία μόνος του χωρὶς τὴν παρουσία πιστῶν. Ἀκριβῶς γιατί ἡ λειτουργία εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἐκκλησιαστικὸ ἔργο, ἔργο συνάξεως καὶ κοινωνίας.

(Ἀπὸ ἀνέκδοτο κείμενο τοῦ Ἀλέξανδρου Καλόμοιρου
Προσαρμογὴ γιὰ τὴν «Ἐπίγνωση», Ἰ.Κ.)

Προσωπικότητες που εξαρτώνται από τον ποιμένα: Ποιμαντικές σκέψεις¹

Πρωτ. Βασιλείου Θερμού, M.D., Ph.D

Γιά πολλούς πνευματικούς η εξάρτηση του πιστού αρχίζει ως όνειρο που αργότερα μετατρέπεται σε εφιάλτη. Στην αρχή κολακεύεται ο ναρκισσισμός του ποιμένα από την προθυμία, υπακοή, Φιλοφρόνηση και συνεργασία, τα όποια εφιδκνύει ο πιστός. Όλα αυτά του δίνουν την ικανοποίηση πως είναι έπιτυχημένος στην ποιμαντική του και καλός στο ήθος του. Μετά από κάωιο χρονικό διάστημα αισθάνεται ασφυξία, όμως. Αρχίζει και αναρωτιέται πως έφθασε σε αυτό τὸ σημείο. Τὸ άποτέλεσμα είναι ότι μερικές φορές συμπεριφέρεται με τρόπους που άπεχθάνεται, στην προσώφειά του να «άποκολληση» τὸ πρόσωπο που είναι καθηλωμένο έπάνω του.

Η ψυχιατρική γνώση μωρεϊ να βοηθήση τὸς πνευματικούς να χειριστὸν προσωπικότητες με προδιάθεση στην εξάρτηση και να έρμηνεύσουν τὴν ένοχλητική συμπεριφορά τους. Παρ' όλα αυτά, σημαντικότερη είναι η πρόληψη. Υπάρχει κάωιος τρόπος να προλάβουμε τὴν εξάρτηση;

Είναι περισσότερο από βέβαιο πως η εξάρτηση ποτε δέν θά έκριζώη έντελῶς από τὴν Έκκλησία. Πάντοτε θά υπάρχουν πρόσωπα, τῶν όπωίων τὸ υπαρξιακό ταξίδι θά περνά μέσα από τὴν εξάρτηση. Για τὴν ακρίβεια, δέν θά έχουν υπαρξιακό ταξίδι. Θα τὸ ανταλλάσσουν με τὸ αίσημα τῆς άπόλυτης ασφάλειας, άπαρνόμενοι έτσι τὴν εϋθύνη τους. Άλλά εϋθύνη σημαίνει έλευθέρια, η όποια άποτελεϊ ένα όντολογικό δῶρο-έργο του Θεοῦ. Γι' αυτό, τὸ εξαρτημένο πρόσωπο είναι στην πραγματικότητα άνάπηρο, είναι κάωιος που άπαρνείται ένα ουσιῶδες χαρακτηριστικό τῆς ανθρώπινης Φύσεως.

Για να πραγματοποιηή αυτό είναι άνάγη η ασφάλεια να μετρῶ περισσότερο από τὴν έλευθέρια. Μία ματιὰ στὰ διαγνωστικά κριτήρια τῆς εξαρτητικῆς διαταραχῆς προσωπικότητας μᾶς πείθει για τὴν έντονη ανάγη ασφάλειας και προστασίας. «Έχει δυσκολία να πάρη

¹ Άναδημοσίευση από τὸ περιοδικό «Θεολογία», τόμος 74, τεϋχος 2, 2003

ἀποφάσεις, χρειάζεται ἄλλους γιὰ νὰ ἀναλάβουν εὐθύνες γι'αὐτόν, δυσκολεύεται νὰ ἐκφράσῃ διαφωνία, προσηλωμένη νὰ διεκπεραιώσῃ δυσάρεστα πράγματα, νοιώθει ἀβοήθητος ὅταν εἶναι μόνος, τὸν ἀπασχολοῦν φόβοι ὅτι θὰ τὸν ἐγκαταλείψουν, προσκολλᾶται σὲ ἄλλον ὅταν τὸν ἀφήνουν, τοῦ λείπει ἡ αὐτοπεποίθηση»². Τὸ τίμημα ποὺ πληρώνει γιὰ τὴν ἀσφάλεια καὶ τὴν προστασία εἶναι ἡ ἀπόλυτη συμμόρφωση μὲ τὴν πνευματικὴ καθοδήγηση (ἀκόμη καὶ μὲ τὰ κραυγαλέα σφάλματά της), καὶ ἡ ἀπόλυτη προσαρμογὴ τῆς ζωῆς του στὸν χαρακτῆρα καὶ τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ πνευματικοῦ³.

Σὲ μικρότερο βαθμὸ ἄλλες διαταραχὲς προσωπικότητας ὅπως ἡ οἰστριονική, ἡ ἀποφευκτική, ἡ καταναγκαστική, μωροῦν νὰ παρουσιάσουν συμπεριφορὰ ἐξαρτήσεως ἐπίσης. Ἡ πρώτη στηρίζεται στὴ γοητεία τῆς προκειμένου νὰ πάρῃ ἐνδιαφέρον καὶ φροντίδα, στὸ βάθος ὅμως ἀπουσιάζει δραματικὰ ἡ αὐτοεκτίμηση. Ἡ δευτέρη ἀποφεύγει τὰ προβλήματα καὶ ἀναζητεῖ ἐναγωνίως νὰ ἀναθήσῃ τὴ λύση τους σὲ ἄλλους. Ἡ τρίτη δὲν δημιουργεῖ σχέση μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ ποιμένα, ἀλλὰ μὲ τὸν ἀπρόσωπο νόμο ποὺ αὐτὸς ἐκπροσωπεύει, ὁπότε ἡ ἐξάρτηση καὶ ἡ πιστὴ ὑπακοὴ ἐδραιώνει τὸ αἶσθημα τοῦ συνεποῦς καὶ ἐνάρετου. Τὸ μέγεθος τῆς παθολογίας σὲ κάθε περίπτωση συνδέεται μὲ παράγοντες ὅπως ἡ συνοχὴ τῆς δομῆς τοῦ ἐγώ, ἡ ἔνταση τῆς πιέσεως γιὰ ἀσφάλεια, ἡ πιθανὴ ἀσυνείδητη ἐρωτικοποίηση τῆς σχέσεως, ὁ βαθμὸς τῆς ἀνοχῆς στὴ ματαίωση, ἡ πιθανὴ συνύπαρξη ἄλλης ψυχιατρικῆς διαταραχῆς καὶ ἡ παρουσία τυχόν ἄλλων ἐξαρτητικῶν δεσμῶν ταυτόχρονα.

Ἄφησα περισσότερο χῶρο γιὰ τὴν μεθοριακὴ διαταραχὴ προσωπικότητας, διότι βρίσκω χρήσιμο νὰ ἐπικεντρωθῶμε σὲ αὐτήν. Χαρακτηρίζεται ἀπὸ «ἐντονες ἀλλαγές στὴ διάθεση, ἀγωνιώδη προσπάθεια νὰ ἀποφύγῃ πραγματικὴ ἢ φανταστικὴ ἐγκατάλειψη, ἐντονες καὶ ἀσταθεῖς διαπροσωπικὲς σχέσεις κυμαινόμενες μεταξὺ ἐξιδανικεύσεως καὶ

² Quick Reference to the Diagnostic Criteria from DSM-IV. American Psychiatric Association, 1994, σ. 284

³ About dependent personality in the Church, see: Wayne Qates, Behind the Masks: Personality Disorders in Religious Behavior, Westminster Press, 1987, s. 17-29. Wayne Oates The Care of Troublesome People. The Alban Institute, 1994, σ. 55-63.

ἀπορρίψως, διαταραχή του αίσθηματος ταυτότητας, παρορμητικότητα και αυτοκαταστροφικότητα, χρόνιο αίσθημα ψυχικού κενού»⁴. Κατά τη γνώμη μου, η άγνοια των ιδιομορφιών αυτής της προσωπικότητας συνιστά ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα της σύγχρονης εκκλησιαστικής ζωής. Δεν θα ασχοληθώ με μεθοριακούς που ζουν εκτός Έκκλησίας, αν και ἐνδέχεται να δημιουργήσουν ποιμαντικά προβλήματα, όταν προσκολλώνται σε έναν κληρικό, σε καιρούς που είναι ἀπελωτισμένοι ή κάνουν χρήση ούσιων.

Οι μεθοριακοί χαρακτήρες είναι ἐπιρρεπείς σε μεταστροφή και αυτή είναι η στιγμή που παρουσιάζει και το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την ποιμαντική ψυχολογία. Χρειαζόμαστε ψυχαναλυτική ἐρμηνεία για να ἀντιληφθούμε την μεταστροφή τους και τις συνέπειές της. Ο ψυχικός κόσμος του μεθοριακού χαρακτηρίζεται από ἀστάθεια του ἐσωτερικού ἀντικειμένου ἀγάπης. Οι ἀντιλήψεις του ἀκολουθούν την ἀστάθειά του, εκτός εάν ἐπιτύχει να ὀργανώσει τη ζωή του σφικτὰ γύρω από κάποιον κέντρο, το ὁποῖο πολύ συχνά είναι η θρησκευτικότητα. Ἐπειδὴ ἡ θρησκεία συνοδεύεται ἀπὸ αἰώνια ἰσχύ και θεία ἀξιοπιστία, γίνεται τὸ ἀσφαλέςτερο καταφύγιο για να ἀγκυροβολήσει. Ἐπὶ πλέον, οἱ ἠθικές της ἀπαιτήσεις μωροῦν να «καναλιζάρουν» τὴ διάχυτη ζωή του και να περιορίσουν τις ὀδυνηρές της περιπέτειες.

Ἐχθρὸς αὐτοῦ τοῦ ἐγχειρήματος παραμένει ἡ ἐγγενὴς ἀστάθεια. Ὁ μεθοριακὸς γνωρίζει μόνο ἄκρα. Αὐτὸς είναι και ὁ λόγος για τὸν ὁποῖο προσπαθεῖ να προσκολληθῆ σε κάποιον κληρικό και να υἱοθετήση σταθερές και ἀμετάβλητες ἀντιλήψεις. Οἱ μεταστραφόμενοι μεθοριακοὶ μωροῦν να γίνουν πολῦτιμα μέλη τῆς Ἐκκλησίας, διότι ἀφοσιώνονται σε ἐκκλησιαστικὰ ἔργα: παρ' ὅλα αὐτὰ παραμένουν (μετὰ τοὺς καχύψωπους παρανοειδεῖς) οἱ πλέον ὑποψήφιοι να γίνουν φανατικοί. Λόγω τοῦ ἱστορικοῦ εὐμεταβλητότητας πρέπει να προσκολληθῶν στερεὰ σε ἰδέες σὰν να ἦταν ἀγαπημένα πρόσωπα. Ἄν δὲν ἐξαρτηθῶν ἀπὸ πρόσωπα ἢ ἰδέες αἰσθάνονται ὅτι συνδέονται μετὰ τὴν Ἐκκλησία πολὺ χαλαρά: ὁ φόβος τοῦ ἀντίθετου ἄκρου ἔτσι γίνεται σοβαρὴ ἀπειλή.

Για να προστατέψουν τὸν ἑαυτό τους μερικές φορές πιέζουν τὸν κληρικό

⁴ Quick Reference to the Diagnostic Criteria from DSM-IV. American Psychiatric Association, 1994, σ. 280-281.

νά είναι αυστηρότερος στη διδασκαλία του και τὸν κατηγοροῦν γιὰ συμβιβασμό. Μπορεῖ νά γίνουν ἐπιθετικά κριτικοὶ πρὸς τοὺς ἄλλους πιστοὺς μέσα στὴν ἀσυνείδητη προσπάθειά τους νά τιμωρήσουν τὸν ἑαυτὸ τους γιὰ τὴν προηγούμενη ἄσπλητη ζωή τους. Μάχονται γιὰ τὴν «παράδοση» καὶ στὴν πραγματικότητα ἀντιπροσωπεύουν μία ὑπερασλουστευμένη θεολογία τύπου «ἄσπλο ἢ μαῦρο».

Ἡ ἐξάρτησή τους δὲν εἶναι συνήθως τόσο ἐνοχλητικὴ ὥπως τῶν ἐξαρτητικῶν προσωπικότητων. Ἀφήνουν κάποιο προσωπικὸ χῶρο στὸν κληρικὸ γιὰ νά ἀναπνεύσει. Ἀλλὰ ὁ πραγματικὸς κίνδυνος γιὰ τὸν πνευματικὸ εἶναι ὅτι μποροῦν νά τὸν ἀλλοιώσουν, νά τὸν ἐξομοιώσουν βαρβαρῶς μὲ τὶς δικές τους ἀντιλήψεις. Φυσικὰ αὐτὸ ἐνδέχεται νά συμβῆ μόνο μὲ κληρικούς, οἱ ὁποῖοι διαθέτουν παρόμοια χαρακτηριστικά, ἐνῶ δὲν τὸ γνωρίζουν. Ἐξάρτηση εἶναι πολὺ δύσκολο νά συμβῆ μὲ πνευματικὸ, ὁ ὁποῖος εἶναι καλὰ ἐνήμερος τῶν λανθάνουσων ἐπιθυμιῶν του, εἴτε αὐτὲς ἀφοροῦν στὴν ἀσκηση ἐξουσίας καὶ ἐλέγχου, εἴτε στὴν προδιάθεση γιὰ φανατισμό. Ἡ παρουσία μεταστραφέντων μεθοριακῶν κοντὰ στὸν πνευματικὸ δρᾶ σὰν προβλητικὸ τέστ πού ἐπιτρέπει στίς δικές του ἀσυνείδητες ἐπιθυμίες νά ἀναδυθοῦν. Αὐτὴ ἡ διεργασία δίνει στὴν ἐξάρτηση μία ἀμοιβαίότητα ἢ ὁποῖα κάνει τὴ θεραπεία της πολὺ πιὸ δύσκολη. Ἡ αὐτογνωσία τοῦ ποιμένα παραμένει ἢ καλύτερη προληπτικὴ μέθοδος.

Ἡ ἐκπαίδευση βοηθᾷ ἐπίσης, διότι μπορεῖ νά συμβάλῃ καὶ στὴ γνώση τοῦ πνευματικοῦ καὶ στὴν αὐτογνωσία του. Ἡ ἐσωστεία (ἀτομικὴ ἢ ὁμαδική) ἀπὸ ἐμπειρότατο πνευματικὸ, θεσμὸς μὴ ἀνεπτυγμένος ἀκόμη στὴ χώρα μας ἀλλὰ ἰδιαίτερα χρήσιμος, προσφέρει ἐμπειρικὴ γνώση μέσα ἀπὸ τὴν λεπτομερῆ ἐξέταση τῶν σφαλμάτων τοῦ ποιμένα. Ἔτσι, ὁ πνευματικὸς μαθαίνει νά ἐντοπίζει τὰ εὐάλωτα σημεῖα του καὶ νά ἀποφεύγῃ τὶς παγίδες πού θὰ στήσῃ ἄγελά του τὸ ποιμνίό του.

Ἀναντικατάστατη ἐδῶ εἶναι καὶ ἡ συμβολὴ μιᾶς ὑγιοῦς θεολογίας. Χωρὶς αὐτὴν ὁ πνευματικὸς κινδυνεύει νά δικαιώσῃ τὶς νοσηρές του τάσεις. Ὁ Νποστογιέφσκυ μᾶς ἔδειξε⁵ ὅτι τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Μεγάλου Ἰεροξεταστῆ γιὰ τὴν ἀνάγκη νά ἐξαρτηθοῦν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ αὐτὸν καὶ τοὺς ὁμοίους του, βασίζονται ἐξ ἴσου καὶ στὴ ναρκισσιστικὴ του παθολογία

⁵ Ἀδελφοὶ Καραμαζώφ

και σε μιὰ παραμορφωμένη θεολογική άποψη για την ανθρώπινη φύση, ή όποια ύποτιμά τὸ ἀνθρώπινο δυναμικό. Ἡ δίψα του για δύναμη και ἔλεγχο μεταμφιέζεται κάτω ἀπὸ τὴ μάσκα τῆς φροντίδας και τῆς ἀγάπης. Πιστεύει πῶς τὰ ἀνθρώπινα πλάσματα εἶναι τόσο ἀδύναμα και ἄηλια ὥστε δὲν μποροῦν νὰ σηκώσουν τὴν εὐθύνη τους και γι'αὐτὸ πρέπει νὰ ανταλλάξουν τὴν ἐλευθερία με τὴν ἀσφάλεια και τὴ βεβαιότητα. Τελικὰ τρέφει τὴ φιλοδοξία νὰ διορθώσει τὰ «λάθη» τοῦ Θεοῦ. Ὅπως στὸ ἴδιο ἔργο ὁ γέροντας Ζωσιμᾶς διαβεβαιώνει, ὅταν κάποιος ἐπαναλαμβάνει ἕνα θεμελιῶδες ψέμα στὸ τέλος τὸ πιστεύει. Με τὸν τρόπο αὐτὸ ὁ πνευματικὸς μπορεῖ νὰ ἐξαπατᾷ τὸν ἑαυτό του ὅτι πράττει ὅ,τι εἶναι ἀναγκαῖο για τὸν πιστό, ἐνῶ ἀπλῶς τοῦ ἐνισχύει τὴν ἐξάρτηση και τὴν παράλυση -ἢ μερικὲς φορές τὶς δημιουργεῖ κιόλας, ἀφοῦ ἔτσι μόνο νοιώθει χρήσιμος.

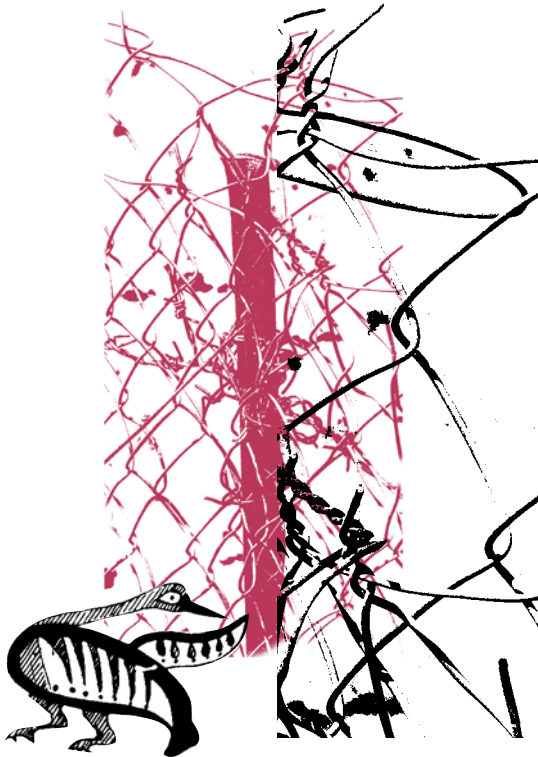
Ἐνα ἄλλο ἀξιοσημείωτο θεολογικὸ ζήτημα εἶναι ἡ γενικευμένη ἐφαρμογή τῆς μοναχικῆς πρακτικῆς και νοοτροπίας στὶς οἰκογένειες και στὴν καθημερινὴ ζωὴ τους, ἡ ὁποία σήμερα εὐθύνεται για τὴν ἀνάδειξη πολλῶν ἐξαρτητικῶν προσωπικοτήτων. Ἐπιφανειακὰ προέρχεται ἀπὸ εἰλικρινῆ θυμασμό και βαθειὰ ἐπιθυμία για τὴ μοναχικὴ πνευματικότητα· στὴν πραγματικότητα ὑποκρύπτει, εἴτε μιὰ «πνευματικότητα τῆς δυνάμεως» (ψυχολογικὴ πνευματικότητα με δίψα για ἀτομικὰ κατορθώματα), εἴτε φόβο ἀπέναντι στὸν κόσμον και παλινδρόμηση στὸ ἀσφαλὲς καταφύγιο ἐκείνου πού δίνει τὶς ἐντολές. Ἐτσι ἡ ἐξωτερικὴ μίμηση τῆς ὑπακοῆς τῶν μοναχῶν συγκαλύπτει ἐξαρτητικὲς τάσεις τοῦ χαρακτῆρα διότι τὶς ὠραιοποιεῖ και τὶς ἐξαγιάζει.

Ὡς τελικὸ σχόλιο θὰ ἤθελα νὰ ὑπογράμμω τὴν ἀνάγκη για μιὰ ἐκκλησιολογικὰ συνεπῆ ἀνάπτυξη τῆς Ἐκκλησίας ὡς μέσο προλήψεως τῆς ἐξαρτήσεως. Ὅταν τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ ὀργανώνεται στὴ βάση μιᾶς ἀγάπης μεταξὺ τῶν μελῶν του και ἐπὶ τῆς λειτουργίας τῶν χαρισμάτων τους, τὸ φορτίο πού ἀναλαμβάνει ὁ πνευματικὸς ἐλαττώνεται. Τὸ ἐπιρροεπὲς στὴν ἐξάρτηση πρόσωπο βρίσκει τὴ θέση πού τοῦ ἀρμόζει μέσα ἀπὸ ὑγιέστερες σχέσεις με τοὺς ἀδελφούς και τὶς ἀδελφές του. Ἀντίθετα, ὅταν ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ περιστρέφεται ἐγωκεντρικὰ γύρω ἀπὸ τὸν ἱερέα ἀκτινοειδῶς, διευκολύνεται ἡ ἐξάρτηση και οἱ πιστοὶ δὲν

βοηθοῦνται νὰ ὠριμάσουν καὶ νὰ πορευθοῦν πρὸς τὸν πνευματικὸ τους προορισμὸ κατὰ τὸν ὁποῖο «πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἀφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβιβαζόμενον αὖξει τὴν αὖξησιν τοῦ Θεοῦ» (Κολ. 2:19).

Οἱ πιστοὶ «ἐπιχορηγοῦν» ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ αὐτὸ τοὺς «αὖξάνει». Ἡ Εὐχαριστία συνδέει τοὺς πιστοὺς καὶ μεταξύ τους, ὄχι μόνο μὲ τὸν Θεό. Ὁ κληρικὸς εἶναι ὁ ἡγέτης τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Σώματος, πρᾶγμα πού σημαίνει ὅτι ἀποστολή του εἶναι νὰ ὑπηρετῇ τὴν ἐνότητα μὲ τέτοιο τρόπο ὥστε τὰ μέλη νὰ λειτουργοῦν στὴ Φυσιολογικὴ τους κατάστασιν πού εἶναι ἡ θεουργὸς κοινωνία καὶ ὄχι ἡ φθοροποιὸς ἐξάρτησις.

Γιὰ τὰ κριτήρια τῆς πνευματικῆς καθοδήγησης

Ἡ σχέση πνευματικοῦ καθοδηγητῆ καὶ πνευματικοῦ τέκνου εἶναι ἴσως ἀπὸ τὰ πιὸ δυσωρόσιτα προβλήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Κάθε ἀπόπειρα προσέγγισης καὶ πραγματοποίησης τῆς σχέσης αὐτῆς, συνήθως ἐγκλωβίζεται στοὺς παραδεδομένους ὅρους τῆς αὐστηρῆς μοναχικῆς πολιτείας καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ τοὺς μεταφέρει σὲ σύγχρονες συνθήκες, ὅπου, ὅμως, ἀπουσιάζουν οἱ προϋποθέσεις γιὰ τὴν ὑγιή ἐφαρμογή τους. Συχνά, οἱ ἀναφορὲς καὶ οἱ παραινήσεις γιὰ τὴν πνευματικὴ πατρότητα καὶ καθοδήγηση συνοδεύονται ἀπὸ ἐκτενεῖς ἀναλύσεις περὶ ὑπακοῆς, καὶ ἀναδύουν ἓνα κλίμα ὑποταγῆς, εἰδωλοποίησης καὶ μυστικισμοῦ. Μερικὲς φορές, γίνεται μιὰ προσπάθεια διάκρισης τῶν ἀκροτήτων πού παρατηροῦνται στὶς μέρες μας καὶ ὀδηγοῦν σὲ φαινόμενα «γεροντισμοῦ» καὶ ψυχολογικῶν ἐξαρτήσεων. Ὡστόσο, σπανίζει ἡ συνείδηση ὅτι πρόκειται γιὰ σχέση πού ἀπτεται τῆς ἑτερότητας καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, γιὰ τὴν ὁποία ἀπαιτεῖται ἰδιαίτερη προσοχὴ καὶ εὐαισθησία.

Ζοῦμε σὲ ἔποχές πού οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πού ἔχουν κάποια σχέση μὲ τὴν Ἐκκλησία προτιμοῦν νὰ θῆσουν τὴ ζωὴ τους ὑπὸ τὴν σκέπη ἑνὸς «χαρισματικοῦ» γέροντα. Σπεύδουν νὰ ὀνομάσουν «χαρισματικὴ» μιὰ ἀσκητικὴ φυσιογνωμία ἔστω κι ἂν δὲν ἔχουν διαμορφώσει οἱ ἴδιοι κριτήρια ἐκκλησιαστικά, θεολογίας καὶ ἀλήθειας, πού θὰ τοὺς δώσουν τὴ δυνατότητα τῆς διακριτικῆς ἐπιλογῆς. Ἡ φήμη ὅτι ὁ γέροντας διαθέτει θεολογικὴ κατάρτιση καὶ γνώση ἀρκεῖ γιὰ νὰ ἀπαλλάξει τὸν μαθητευόμενο ἀπὸ τὴ σχετικὴ σπουδὴ –σὲ κάθε περίπτωση, γιὰ νὰ ὑπογραμμισθεῖ τὸ «χάρισμα», ἡ θεολογία λογίζεται κατεξοχὴν «ἀρμοδιότητα» τοῦ κλήρου. Ὅχι σπάνια, ἀποδίδονται στὸ πρόσωπο τοῦ γέροντα μυθικὲς ιδιότητες –διορατικοῦ ταλάντου, προφητικῶν ἀποκαλύψεων καὶ ὑπερφυσικῶν βιωμάτων- πού λειτουργοῦν μὲ τὸν ἀναγκαστικὸ καὶ ἐπιβλητικὸ τρόπο τοῦ κύρους, τοῦ μυστηρίου καὶ τοῦ θαύματος. Ἡ σχέση μὲ τὸν πνευματικὸ γίνεται τόσο ἰσχυρὴ πού φτάνει νὰ ὑποκαταστήσει τὴ σχέση τοῦ πιστοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησία. Ὅχι ἐνσυνείδητα· ἀλλὰ, μὲ τὴν ἀπουσία τοῦ γέροντα, ἡ ἀναφορὰ τοῦ πιστοῦ στὸν ἴδιο τὸν Χριστὸ ἀπομένει ἐκκρεμής, σχέση ἀπόμακρη μεταξὺ ἀγνώστων. Τὸ κάλεσμα υἰοθεσίας τοῦ Πατρός,

ἀντικαθίσταται ἀπὸ μία σχέση προσωπολατρείας ἀναπόφευκτα ἀλλοτριωτική –καὶ ἔτσι ὁ ἐψώνυμος ἔρωτας γιὰ τὸν Θεὸ μεταλλάσσεται σὲ ἀνάγκη προσκόλλησης σὲ ἄνθρωπο.

Ὅταν ἡ σχέση καθηγητῆ-καθηγούμενου δὲν στηρίζεται σὲ θεολογικὸ καταρτισμὸ καὶ ἐκκλησιαστικὸ βίωμα χάνει τὴν ὄντολογικὴ τῆς βάση καὶ μετατρέπεται σὲ σχέση ψυχολογική, ἓνα εἶδος συναισθηματικῆς ὑποστήριξης.

Ὅμως, γιατί ἔχει «ὄντολογική» διάσταση ἡ σχέση δασκάλου-μαθητῆ; Γιατὶ ἀφορᾶ στὴ νοηματοδότηση, τὴν ἀνδρωση καὶ ὠριμότητα τῆς ὑπαρξης, στὴ διαμόρφωση κρίσης, τὴν καλλιέργεια τῆς εὐαισθησίας καὶ τῆς ποιότητας, τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐλευθερίας. Δὲν πρόκειται καθόλου γιὰ μιὰ κηρυγματικὴ μετάδοση γνώσεων, ἠθικῶν παλαιήσεων καὶ κανονιστικῶν ἀρχῶν. Οὔτε ἀφορᾶ στὴ χειραγώγηση τῆς ζωῆς μέσα σὲ συνήθεις ἴησκευτικῆς ὀργάνωσης τοῦ βίου καὶ «πάταξης τοῦ θελήματος». «Ὅ,τι ὁ μαθητεύμενος μαθαίνει νὰ διακρίνει καὶ νὰ καλλιεργεῖ εἶναι ἡ ὄντολογικὴ ποιότητα τῆς ἀναφορᾶς τοῦ ἄλλου (τοῦ δασκάλου καὶ τοῦ κόσμου ὅλου) σ' αὐτόν, καὶ ἡ κυριολεκτικὰ κοσμογονικὴ συγκίνηση καὶ χαρὰ ποὺ πηγάζει ἀπὸ ἐδῶ. Μέσα ἀπὸ τὰ πλαισία τῆς ὁποίας μαστορικῆς, ὁ δάσκαλος βοηθᾷ τὸν μαθητὴ του καὶ ἀντιλαμβάνεται, ὄχι τὰ ἴδια τὰ πλαισία τῆς μαστορικῆς (τὰ μέτρα καὶ τοὺς κανόνες τῆς), παρὰ τὸ γεγονός πῶς κάποιος τοῦ τὰ δωρίζει, τοῦ τὰ ἐμπιστεύεται καὶ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ μεταποιήσῃ τὴ δική του, τώρα πιά, ζῶν σὲ δημιουργικὴ ἀναφορὰ –νὰ τὰ παραδώσῃ κι αὐτὸς μὲ τὴ σειρά του, παραδίνοντας τὴν ὑπαρξή του καὶ διαχρονίζοντας τὸ ὑπερτακτικὸ κάλλος τῆς ἀλήθειας (τὴν ἀλήθεια ὡς κάλλος) στὴν προσωπικὴ του ζῶν, ζῶν "ἀπὸ κοινοῦ"¹.

Μέλημα τοῦ δασκάλου εἶναι νὰ διαστέλλει τὴν ψυχὴ τοῦ μαθητεύμενου στὴν μεγαλοσύνη τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, νὰ τοῦ μεταδίδει τὸ μέτρο τῆς διάκρισης τῶν πνευματικῶν ἐνοιῶν.

«Ἡ σχέση δασκάλου-μαθητῆ εἶναι σχέση καθαρὰ ἐρωτική: ὅπως στὸ ζευγάρι, ἔτσι κι ἐδῶ, ἡ οὐσία τῆς σχέσης εἶναι τὸ ἀνοιγμα τοῦ χρόνου ὡς (ἀνα-)δημιουργία τῆς ζωῆς τοῦ ἄλλου. Ὁ δάσκαλος γεννάει τὸν μαθητὴ του στὸ παρὸν κι ὁ μαθητῆς τὸν δάσκαλό του στὴν αἰωνιότητα, ποὺ εἶναι μαζὶ διάχρονη (ἐν τῷ κόσμῳ) καὶ ἄχρονη (ἀλλὰ ὄχι ἐκ τοῦ κόσμου). Κι οἱ δύο ὅμως μαζὶ ἀναγεννοῦν τὴ ζῶν κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωση, γεγόμενοι

¹ ΗΛΙΑ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Ἐξοδος Θεάτρου», Ἐκδ. Ἰνδικτος, 2000

“καινοί” άνθρωποι»²(ό.σ.). Είναι, λοιπόν, μιὰ σχέση αλληλεπίδρασης και κοινῆς πορείας πού διαιωνίζεται και διανοίγεται πρὸς ὅλη τὴν κτίση. Τὰ πρόσωπα πού ἐμπλέκονται γίνονται κοινωνοὶ τῆς ὄντως ζωῆς, στὸ μέτρο πού στοχεύουν στὸν ἐγκεντρισμὸ στὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας και παραμερίζουν τὴν ψυχολογικὴ ἀνάγκη ἀνάδειξης τοῦ ἐγώ.

Ἀναθῆτουν οἱ ἄνθρωποι τὸ βάρος τῆς εὐθύνης γιὰ τὴ ζωὴ τους σὲ κάποιον πού «ἔχει τὴν ἐξουσία νὰ διαχειρίζεται ψυχές», και ἀπεμπολοῦν τὸ δῶρο τοῦ αὐτοκαθορισμοῦ και τῆς ἐλευθερίας τους. Κι ὅμως ἡ γνησιότητα τῆς σχέσης πνευματικοῦ δασκάλου-μαθητῆ κρίνεται ἀπὸ τὸν βαθμὸ ἐλευθερίας πού διασώζει: ἀπὸ τὸν σεβασμὸ στὴν μοναδικότητα τῶν προσώπων και τὸ ἀπροκαθόριστο τῶν ἐπιλογῶν τους. «Ὁρος-προϋπόθεση ἀλήθειας (γνησιότητας) τῆς σχέσης πρέπει (μὲ τις λογικὲς συντεταγμένες κοινωνίας τῆς ἐμπειρίας μας) νὰ εἶναι ἡ ὑπαρκτικὴ ἀκεραιότητα τῶν μετόχων-συντελεστῶν τῆς σχέσης. Ἄν ἡ συνάντηση-συνάφεια-σύμπραξη προσώπων μειώνει ἢ ἀναστέλλει ὑπαρκτικὲς δυνατότητες (ὅπως ἡ κριτικὴ σκέψη, ἡ βουλευτικὴ αὐτοδιάθεση, ἡ δημιουργικὴ αὐτενέργεια) τοῦ ἐνὸς και ἐνισχύει ἢ διευκολύνει κυριαρχικὲς τάσεις τοῦ ἄλλου, δὲν μποροῦμε νὰ μιλάμε γιὰ σχέση»³.

Χρειαίεται ἐδῶ νὰ θυμηθοῦμε τὸν προφητικὸ λόγον τοῦ Ντοστογιέφσκυ: «Ἡ πιδ βασιανιστικὴ Φροντίδα γιὰ τὸν ἄνθρωπον εἶναι τούτη: ζητάει νὰ βρεῖ ὅσο μπορεῖ γρηγορότερα κάποιον πού νὰ μπορεῖ νὰ τοῦ παραδώσει ἐκεῖνον τὸ δῶρον τῆς ἐλευθερίας πού μ’ αὐτὸ γεννιέται ὁ δύστυχος. Μὰ κύριος τῆς ἐλευθερίας τῶν ἀνθρώπων γίνεται μονάχα ἐκεῖνος πού μπορεῖ νὰ καθησυχάσει τὴ συνείδησή τους... Γιατὶ τὸ μυστικὸ τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης εἶναι τούτο: Δὲν θέλει μονάχα νὰ ζεῖ μὰ και νὰ ξέρει γιατί ζεῖ. Ἄν δὲν ἔχει μιὰ στέρεη γνώση τοῦ σκοποῦ γιὰ τὸν ὁποῖο ζεῖ, ὁ ἄνθρωπος θ’ ἀρνηθεῖ νὰ ζήσει και θὰ προτιμήσει τὴν αὐτοκαταστροφὴ... ὁ ἄνθρωπος προτιμάει τὴν ἡσυχία, ἀκόμα και τὸ θάνατον, παρὰ τὴν ἐλευθερὴν ἐκλογὴ ἐν γνώσει τοῦ καλοῦ και τοῦ κακοῦ. Δὲν ὑπάρχει τίποτα πιδ ἔλκυστικὸ γιὰ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ἐλευθερία τῆς συνείδησής του, μὰ δὲν ὑπάρχει και τίποτα πιδ βασιανιστικόν»⁴.

Ἐνας ἀληθινὰ ἅγιος γέροντας θὰ Φροντίσει γιὰ τὴν ἐγρηγορησὴ τῆς

² ὁ.σ.

³ ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ, Ὀντολογία τῆς σχέσης, Ἐκδ. Ἴκαρος, 2004, στ. 12.6.2

⁴ ΦΙΟΝΤΟΡ ΝΤΟΣΤΟΠΕΦΣΚΗ, Ἀδελφοὶ Καραμαζόβ, Ἐκδ. Γκοβόστη, τόμος 205, σ. 155

συνείδησης του μαθητευομένου του, ἢ ἴσει γόνιμους προβληματισμούς γιὰ τὸ νόημα τῆς ὑπαρξῆς καὶ τῆς ζωῆς, ἢ ἐμφυχώσει τὴν πορεία σὲ τεταμένο σχοινί – γιὰ νὰ διδάξει ὅτι ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀγλημα ἐμπιστοσύνης καὶ διακινδύνευση, ἐγκατάλειψη τῆς Φυσικῆς ἀνάγκης γιὰ ἐφθυσχασμὸ καὶ ψυχολογικὴ ἀσφάλεια, χάριν τῆς ἀγάπης.

Οἱ παραπάνω ἀξιώσεις πνευματικῆς καθοδήγησης ἴσως εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξουν ὅλες μαζί σὲ ἓνα καὶ μόνο πρόσωπο. Αὐτὸ ὅμως ποὺ περισσότερο ἔχει σημασία, εἶναι νὰ ἀποκτήσουμε ἓνα μέτρο γιὰ νὰ ἀξιολογοῦμε τὶς καταστάσεις καὶ νὰ διαμορφώνουμε μιὰ ὀριμη στάση πνευματικῆς ἐλευθερίας.
Α.Μ.

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Χριστὸς Παντοκράτωρ, μωσαϊκὸ 1315-21, Μονὴ τῆς Χώρας, Κωνσταντινούπολη – ΕΙΚΟΝΑ ΟΠΙΣΘΟΦΥΛΛΟΥ: Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ, Μικρογραφία 11ου αἰ, Πατριαρχικὴ Βιβλιοθήκη Ἱεροσολύμων.

Τὸ περιοδικὸ Ἐπίγνωσις ἐκδίδεται κάθε τρίμηνο. Ἐκδότης: Παῦλος Πολιτίδης
Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ: Ἰ. Καλόμοιρος, Ἀ. Μωϋρου, Π. Πολιτίδης.
Καλλιτεχνικὴ ἐπιμέλεια: Κ. Σισκάκης. Ἐκτύπωση - διεύθυνση ἐπικοινωνίας:
Ἐκδόσεις «Ζέφυρος», 17ης Νοεμβρίου 79, 543 52 Πυλαία, Θεσσαλονίκη, Τηλ.
Κέντρο: 2310/ 948.233 - Διεύθυνση στὸ διαδίκτυο: www.zephyr.gr/stjohn

Παρακαλοῦμε οἱ προαιρετικὲς συνδρομὲς νὰ ἀποστέλλονται στὸ ὄνομα
Γρηγόρη Καλόμοιρος, 17ης Νοεμβρίου 79, 543 52 Πυλαία, Θεσσαλονίκη.
Εὐχαριστοῦμε θερμά.